

TOPANT DE CAP

PENSAMENT VERD I DIVERSITAT

RAMON ALCOBERRO → FILÒSOF

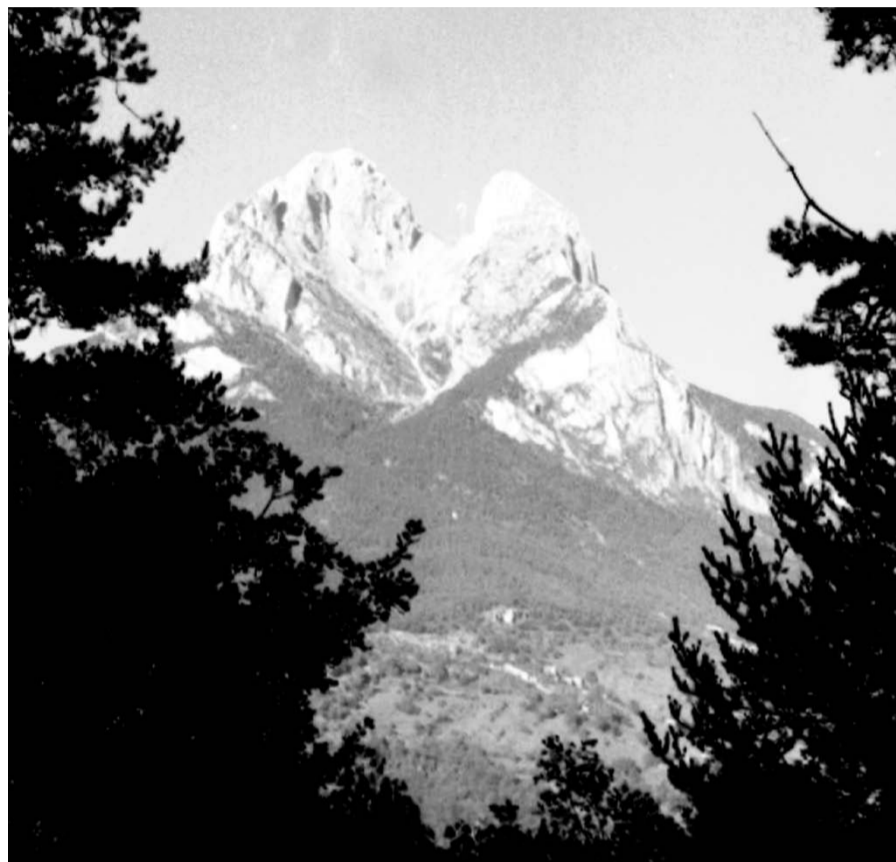
L'anècdota és molt coneguda i de tan expeditiva resulta brutal. Diuen que a l'Anglaterra victoriana, en ple segle XIX industrial, un filòsof idealista anomenat Thomas Carlyle, fou convidat a sopar a casa d'un important empresari. El filòsof, com és habitual en aquest personal, no parava de xerrar i xerrar tothora, vingúes o no a tomb, fins a provocar el comprensible maldecap a la resta de comensals. Així que l'home de negocis, donant-se les de pragmàtic, finalment el va tallar dient: *Idees, senyor Carlyle, tot això que ens amol·leu no són altra cosa que pures idees!* Explica la història que, aleshores, Carlyle, sense immutar-se i fitant-lo de dalt a baix, l'hi respongué: *Miri, una vegada hi havia un home anomenat Rousseau, que va escriure un llibre que no contenia altra cosa que pures idees. Doncs bé, la segona edició es va enquadrar amb la pell dels que es van enfortir de la primera.* Salvant les distàncies el primer problema de l'ètica ambiental —o «ètica de la terra», o «ètica ecològica», o...— és exactament el mateix: es tracta de pensar un conjunt d'idees amb segell d'urgència per a un canvi de rumb i es flaira el perill d'un col·lapse que se'n duria moltes coses pel davant.

Si fa pocs anys els riscos ecològics s'albiraven com una hipòtesi llunyanca, i l'ètica ambiental demanava posar-se intel·lectualment al lloc de les «generacions futures» (Hans Jonas), als darrers temps la consciència de perill per al medi i per als humans concrets s'accentua progressivament, i es va tornant més palpable en la vida quotidiana. Els riscos es concreten ja ara amb tanta intensitat que resulta suïcida remetre la resposta als problemes ambientals per als temps futurs. Per això, la filosofia, activitat tradicionalment calmada, es veu desbordada per les exigències —quasi militants— d'una actualitat que ens demana optar per *la Terra primer!*, i que malda per inscriure l'ètica ecològica com un imperatiu d'acció en l'agenda política. El debat conceptual va molt de pressa en aquest àmbit; gairebé sense permetre un temps per a la di-

gestió. Les idees de l'ètica ambiental s'elaboren i es discuteixen al mateix temps que els mitjans de comunicació fan prediccions, sovint exageradament pessimistes, sobre el futur del planeta i sobre el pervindre de la raça humana i mentre augmenten cada cop més allò que Freud anomenà «els descontents de la civilització».

Tant per a mal com per a bé, l'ètica ambiental s'està treballant ara mateix amb abús i barreja de prejudicis catastrofistes, de bons desigs quasi lírics i d'evidències científiques molt serioses, que sovint fan de mal destriar. Això, com tot, té avantatges, per exemple la sensació de fer una «filosofia útil», i inconvenients derivats de les generalitzacions excessives i dels raonaments mal culminats que donen al moviment verd un caire sovint improvisat. L'observador imparcial intueix que l'ambientalisme viu en un garbuix d'idees molt potents potser de mal destriar; però aquesta sensació de provisionalitat, lluny de ser un desmèrit del moviment ambientalista, ofereix una gran oportunitat al debat viu i «liberal» en el sentit primigeni del mot.

El **protesta i sobreviu** de l'ecologista polític es barreja amb el **pensa com una muntanya** del partidari de la *deep ecology*, tot i que potser ambdues perspectives no coincideixen i l'ADN de les seves idees té poc en comú. Però en l'acció no importen tant els motius que han portat algú al moviment verd com l'objectiu que es vol assolir. I l'objectiu comú és repensar la relació entre uns humans tecnificats i una naturalesa en fallida que pot portar la mort a l'espècie i al planeta. Si alguna cosa caracteritza aquest temps històric tecnocientífic des del punt de vista de l'ecologista i/o de l'ambientalista és la urgència. El pensament verd expressa, abans que res, el símptoma d'un moment d'atzucac en el model de civilització que hem adoptat a Occident d'ençà de les Llums i l'Enciclopèdie. No és només que paraules com «efecte hivernacle», «canvi climàtic» o «globalització» comencen a formar part del vocabulari de l'home del carrer. Es trac-

FOTOS → XAVIER BORRÀS

L'objectiu és repensar la relació entre uns humans tecnificats i una naturalesa en fallida que pot portar la mort a l'espècie i al planeta

ta que molta gent, cada cop més i arreu del món, proclama cada vegada més alt que no es pot viure així: pagant hipoteques fins al dia de l'enterrament, acceptant feines precàries i destruint les relacions humanes en nom d'un model abstracte de progrés que ha oblidat el sentit qualitatiu de les relacions humanes.

Per això mateix, té poc sentit discutir si l'eslògan **Actua localment i pensa globalment** (Ellul) és una troballa malaurada, que s'hauria de redactar exactament al revés, ni si **L'espècie a conservar**

és la humana (Mayor Zaragoza), o si potser hi ha altres espècies amb tant o més dret a la supervivència. Per això, l'element, un xic místic, de «conversió» espiritual als valors naturals pot conviure perfectament amb una anàlisi molt materialista sobre el model energètic, i un epicuri pot treballar colze a colze amb un cristià en un projecte ambiental... La maduració cultural del pensament verd passa per reconèixer una gran diversitat de fonts i d'influències, que corresponen a sensibilitats molt diverses. Les dues branques tradicionals del moviment ecologista *shallow* [superficial, antropocèntrica] i *deep* [profunda, ecocèntrica] són, de fet, més complementàries que contradictòries. Avui, l'exigència de **pensa com una muntanya**, teoritzada per Aldo Leopold a mitjans del segle passat, es veu cada cop més clara perquè Internet ens està ensenyant (i quasi obligant!) a pensar en xarxa. La idea —i la vivència— que **la natura és una xarxa** resulta prou potent com per il·luminar una reflexió ètica transformadora. És la diversitat el que constitueix l'actiu més important dels moviments de canvi. I tot apunta, amb perfecta urgència, que sense un canvi en profunditat de les mentalitats no hi ha opció de futur per als humans.

PENSAR COM UNA MUNTANYA ÉS, PER ALS ECOLOGISTES, UNA EXIGÈNCIA URGENT. (A LA FOTO, ELS CINGLES DE PESSONADA, AL PALLARS JUSSÀ)

